

Cover Page

Universiteit Leiden

The handle <http://hdl.handle.net/1887/19116> holds various files of this Leiden University dissertation.

Author: Dartel, Hans van

Title: Naar een handelingsgericht ethiekbeleid voor zorgorganisaties : een normatieve verkenning

Date: 2012-06-20

Nawoord

Sinds ik me tijdens mijn studie in de jaren zeventig ben gaan verbazen over het abstracte karakter van de gehanteerde begrippen in zowel de theologie als de filosofie, heb ik de noodzaak ervaren om als ethicus verbanden te leggen met praktijken. Niet als een onderzoeker die op afstand waarneemt, maar meer van binnenuit, als iemand die ook praktisch verantwoordelijkheid draagt en van daaruit inzicht verwerft. Theorievorming vanuit de ervaren praktijk leek me wezenlijk voor een waardevolle ethiek. Uit verschillende mogelijkheden koos ik de gezondheidszorg als te beleven en doorgronden praktijk: wat betekent zorgen? Wat maakt zorgen tot goed zorgen? Wie 'laag' insteekt - en dat deed ik als leerling-verpleegkundige in een inservice-opleiding - heeft al snel door hoezeer de persoonlijke aspecten van zorgen voor een ander worden doorsneden door de invloed van organisatorische systemen en structuren. Die zijn in de regel ook uitdrukking van zorg maar verhouden zich spanningsvol tot de beleavingsdimensies van relationele zorg. Hoe zorg in dit web van personen, systemen en gebeurtenissen betekenisvol kan blijven, ook in morele zin, is een vraag die me bezighoudt tot de dag van vandaag.

In deze puzzel markeert het onderzoek dat nu voorligt de uitkomst van een reflectieve zoektocht waarin ik, gevoed door praktijkervaringen, aangeef hoe ik mijn rol als ethicus ben gaan begrijpen. Bij die zoektocht heb ik in de verschillende sferen waarin een mens kan verblijven, steun ervaren. In de sfeer van de 'oikos', de wereld van familie en vrienden werd de zoektocht en de uitkomst ervan - 'het ding' - een running gag, die niet alleen voor vrolijkheid zorgde maar ook tijd, aanpassing en veel geduld vergde. Lieve mensen, Hedwig bovenal, dank daarvoor.

In de sfeer van het werkzaam leven was 'het ding' en de weg erheen gedurende jaren een gespreksonderwerp dat niet alleen mijn agenda beïnvloedde maar ook die van anderen. Dat begon al vroeg - in Utrecht bij het Landelijk Bureau Ethiek in de Zorg - en zette zich door tijdens mijn werkzaamheden bij de sectie Ethiek en Recht van de Gezondheidszorg van het Leids Universitair Medisch Centrum. Gesprekken met velen vormden bronnen van inspiratie en bemoediging. Uit de Utrechtse tijd blijven me vooral de gesprekken bij die ik voerde met Henk Manschot, Ronald Jeurissen en in het bijzonder Marian Verkerk, die mede richting heeft gegeven aan de lijn waarin mijn gedachten zich hebben ontwikkeld. In Leiden gaven de gesprekken met mijn collega's Mirjam Houtlosser en Dorothea Touwen en uiteraard met Dick Engberts veel houvast. Onverwachte steun was er van relatieve buitenstaanders. Van hen noem ik Aart Pool en Joke de Witte. Op het juiste moment gaven ze een belangrijke slinger aan het uurwerk.

Talrijk waren de gespreksgenoten die ik ontmoette in de praktijk, tijdens onderzoek of bij trainingen en commissiewerk: professionele zorgverleners, geestelijk verzorgers, kwaliteitsfunctionarissen, managers en bestuurders. Zij gaven me inzicht in de complexiteit van de zorgpraktijk, de waarden die ze hooghielden, de zorgen die ze hadden. Na toetsing van 'het ding' in de academie, mede dankzij de inzet van de leden van de promotie- en oppositiecommissie, kan het gesprek over de zorg en een daarbij passend betekenisvol ethiekbeleid weer worden voortgezet in de rommelige context van de instellingspraktijk zelf. Met mensen die daar verantwoordelijkheid dragen. Daar verheug ik me op.

Curriculum Vitae

Hans van Dartel (Oss, 4 april 1951) is ethicus en verpleegkundige. Na het behalen van het diploma Gymnasium α in St. Michielsgestel, studeerde hij theologie, met als hoofdvak ethiek, aan de Radboud Universiteit in Nijmegen met als bijvak Ziekenhuiswetenschappen aan de Universiteit Utrecht. In het St. Annaziekenhuis te Oss volgde hij een inservice-opleiding tot verpleegkundige A. Daarna volgde hij in Nijmegen ook een Voortgezette Opleiding Gezondheidszorg. Hij werkte achtereenvolgens als praktijkbegeleidend verpleegkundige, docent en staffunctionaris kwaliteit in het St. Annaziekenhuis te Oss en het Academisch Ziekenhuis Utrecht. Van 1989 tot 1994 was hij als docent en trainer verbonden aan de Voortgezette Opleidingen van de Faculteit Gezondheidszorg van de Hogeschool van Utrecht. Van 1994 tot 2006 was hij als senior beleidsmedewerker ethiek werkzaam bij het Landelijk Bureau Ethiek in de Zorg van de Nederlandse Vereniging van Ziekenhuizen. Daar hield hij zich in opdracht van werkgeversorganisaties in de zorg bezig met de ontwikkeling van ethiekbeleid van zorgorganisaties. Sinds 2006 werkt hij als universitair docent en onderzoeker medische ethiek bij het Leids Universitair Medisch Centrum. In dat kader verrichtte hij in samenwerking met het Expertisecentrum Ethiek in de Zorg van het Universitair Medisch Centrum Groningen onderzoek naar de implementatie van ethiek in diverse typen zorgorganisaties. Hij is mede-initiatiefnemer van een landelijk platform Moreel Beraad dat ontwikkelingen op dit gebied in de zorg stimuleert. Tevens is hij voorzitter van de Commissie Ethiek van Verpleegkundigen en Verzorgenden Nederland (V&VN). Hans van Dartel publiceerde o.a. over ethiekbeleid van zorgorganisaties, moreel beraad en gespreksmethoden voor ethiek, handelingsonderzoek als voertuig voor ethiek, maatschappelijk ondernemerschap in de zorg en over professionaliteit. Hans van Dartel is getrouwd en vader van twee kinderen.

